Број 23. У Новом Саду у уторак 1. (14.) фебруара 1911. Година XLVI

»Застава« излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 кр. 70 пот. за четврт године 8 круна Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 25 п. за четврт године 9 кр. 75 пот — За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Запредним бројевима од петка цена је: На пола године 2 круне, на целу годину 4 кр. За стране земље годишње 6 круна 50 потура.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г Јована Т. Чавића — Администрација »Заставе« налази се у кући, где је Милетићева штампарија у главној улици бр 20.

Дописи шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији »Заставе«,

Рукописе не враћамо.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура

Чек-конто 12008

„Мали рат“.

Данас је на Цетињу и у Црној Гори искупљено највише барута на гомили, онога барута, који може да плане. Тамо су арнаутски бегунци, а између турске владе и Арнаута у самој турској царевини стање је необично запето.

Због чега је наступила та запетост, ми смо већ писали у „Застави“. Арнаути су били велики браниоци старе турске владавине. Били су верни султанима, били су телохранитељи њихови, а могли су да раде са рајом шта хоће. Кад су дошли младотурци на владу, почели су да уклањају са високих и нижих места привржанике старе владавине, па су при томе најтеже прогонили Арнауте. Арнауте је то огорчило у највећој мери, њихова опозиција била је силна, и младотурци су увидели да морају скршити тај разузидани арнаутски елеменат, ако хоће мирно да спавају. Наше новинарство држало је на почетку, да младотурци гоне необузидане Арнауте из правдољубља, из милости према раји, али је то схваћање било сврх погрешно. Младотурци, кад гоне Арнауте, мислили су на своју кожу.

У тој борби, која тече између турске владе и Арнаута, видимо да се Арнаути гомилама селе у Црну Гору. Опште је у веровање, да ће на пролеће Арнаути подићи буну, да ће се умешати и Црна Гора и Аустрија и да је већ у Потсдаму осветана погодба, шта ће коме припасти. Та погодба би била дакле освештана од Русије и Немачке.

Тешко је, у гомили разноврсних и сасвим противних вести одлучити истину од неистине Но ми држимо, да нам у том послу може олакшати суђење најновији (8). број „Цетињског Вјесника“. То је лист, који стоји са црногорском владом у најтешњим везама и који обично спрема земљиште за све, што влада може да учини. Са тога гледишта је најновији број тога листа веома занимљив.

Уводни чланак говори о потсдамском састанку. Што се Русија зближила Немачкој, у томе види „Цетињски Вјесник“ срећу Он каже:

„Нема спора, великоме миру је то од велике користи. То је мир међу велесилама. Али то ни мало не може сметати угњетенима на Балканском Полуострву, да се бране и ослобађају. Балкан и државе на њему не улазе у орбиту ове нове конструкције. Турска и ми не судимо, него нам се суди, а судиће нам се према подигнутим тужбама, а тужбе се не подносе на папиру, него се пишу на бојним пољима. Споразум немачко-руски јачи, да се овај пожар неће пренијети на државе ван Балкана“.

Ово је јасно речено како мисле у Црној Гори. Тај чланак се свршује тиме што се прокламира „мали рат“ с овим речима:

„Европски је рат отклоњен, а мали ратови ће доказати само, да се није отишло у другу крајност у летаргију“

За овим има „Цетињски Вјесник“ чланак: „Односи Црне Горе и Србије“. Ту брани Ц ну Гору, да она није крива што су односи између Црне Горе и Србије помућени Ту вели да, црногорска кампања није наперена против Србије, „док се то за супротну страну не може рећи“.

Из овог излази, да оно што се креће у Црној Гори бива потпуно без знања Србије, а то што се у оваким приликама догађа без ње, то је свакојако против ње.

Даље има у „Црногорском Вјеснику“ како се цариградски владин лист „Танин“ љути на Црну Гору. „Танин“ се љути што држи да Црна Гора подбада Арнауте и даје им оружја, па онда прети Црној Гори. На то одговара „Цетињски Вјесник“ ово:

„Османлиски лист „Танин“ јако се наљутио на Црну Гору због емигрирања Арбанаса и у том свом гњеву толико се заборавио, да је почео отворено да нам пријети, што Црна Гора тобож подбада Арбанасе и мами их к себи. Зато је изнио предлог, да се свима Арбанасима да поново општа амнестија, послије које се не би дозволило ни једноме, да се поврати у отаџбину, ако јој не буде пријетио. Што се „Танин“ љути због емиграције Арбанаса, још се да и разумјети, али никако не можемо да разумијемо, што зато криви нас, а још мање што са којекаквим пријетњама излази Од добра нико не бјега, па ни Арбанаси не емигрирају без невоље. Са њима се у Турској поступа тако, да они бјеготвом морају своје главе и голе животе спасавати, а не враћају се натраг и поред свију обећања само зато, што немају никакве гаранције, да ће на миру остати. Побјегли су од љуте невоље и силних насиља, а не смију да се враћају, јер виде, да турске власти гоне чак и њихове мирне породице. Власти су се у Турској против Арбанаса толико окомиле, да никога на миру не остављају те су оне и узрок и повод држању Арбанаса и њиховом емигрирању. Ту Црна Гора ни у колико није крива и „Танин“ љуто гријеши, што кривицу баца на нас Што се тиче његових пријетња, преко њих прелазимо с презирањем, јер смо увјерени, да је то срдита нем ћ овога османлиског листа, који би много паметније радио, када би настојао, да се отклоне сви узроци емиграције Арбанаса и устајао против правих криваца, који су му много ближе, ако не и самом њему, него у Црној Гори“.

За тим доноси „Глас Црногорца“ допис из Скопља, са насловом: Како је у Арбанији? са поднасловом: „Младотурска насиља још траају“ Тамо се говори о сукобу Кастрата (једног плем на арбанаског) са турском војском, и како су после тог наступила још јача гоњења. Па онда се вели и ово:

„Кад су старјешине кастратске пошли да питају јузбашу за ово најновије насиље и да протестују против затварања мирних људи, који никакве кривице немају, јузбаша им је одговорио, да су оба чобана ухваћени и затворени зато, што су пре-

ПОДЛИСТАК.

ЧИКА АЦА.

Милош Утвић, акад. Осек.

Састајали смо се свако вече код чика Аце, у кавани. Чика Аца је био човек, као да га сад гледам: средње величине, врло добро развијен, леп, истина већ у годинама, па ипак тако младолик, да су сви мислили, е му нема још ни четрдесет, а он беше у истину сведок оних бурних дана из — 48. године.

Ми, млађи људи, радо смо залазили к њему. Сем његове каве, коју је завидно вештачки умео á la turca да приреди, његова добра воља и неисцрпиви хумор његов, који га никад не остављаше, имаше за нас неку мађијски привлачиву силу, коју ми готово редовно не о ољевасмо.

Ја сам му био најредовнији гост. Не знам ни сам зашто, али једног јединог вечера ја нисам смео пропустити, а да не одем чика Аци. Колико пута сам с марамом на врату, или сав натечен у лицу од зуба, отео се газдарици, која ме је задржавала да се лечим и отишао к њему.

Оно, било је у З..... још неколико у гледних српских кавана, та ту је био браћа Лаза, деда Вића и др., али код њих се, за чудо, нисам могао осећати као код чика Аце.

Па ипак се догодило нешто, што је и мене и многе добре госте његове одвратило. Да ми је то когод дан пре рекао, не бих веровао, и потукао бих се чак с њиме за то. Па ипак.

Испричаћу вам како је то било

Чика Аца је Србинда од главе до пете. Још из младости је познавао пок. Милетића, те је био радикал душом и телом. Шта пута смо, за дугих зимских вечери, читали заједнички „Заставу“, претресали прочитане чланке и погађали: које је Јашин чланак, ко је Виктор, Раул и т. д. Често смо по читаве сате тако проводили.

У свим народним, јавним пословима је чика Аца узимао жива учешћа. О изборима би он знао, с читавим низом својих присталица, банути у најкритичнијем моменту на биралиште, и осујетити избор владиног кандидата.

Кад једног дана донеше и владине и опозиционе новине вест, да ће се ускоро расписати нови избори, полетим као без главе чика Аци. Нашао сам га где седи, наслоњен руком о сто. Знао сам, да се је морало штогод „крупно“ догодити, кад се је чак и онај весели чика Аца замислио. Назовем му Бога, и запитам га, да ли је чуо да су избори на прагу

„Да, — чуо сам“, био је кратак одговор.

„Е, чика Ацо, сад ће бити пуне руке посла“, рекох, „особито ћете Ви, чика Ацо, имати прилике да покажете, ко сте и шта сте“...

„Ја? — Ја неку ништ'“.

„Како? Шта? Ви нећете ништ'“? Шта то значи? Не знате ли Ви, да ми кандидујемо сад свог човека — Милетићевца радикала?“

„Па — можете“, одговори он Зинуо сам од чуда. Чекао сам, не би ли ми то можда објаснио, али он је ћутао као гроб.

Разљућен сам оставио чика Ацину кавану, да у њу више никад не завирим.

На дан избора видео сам, на своје велико чудо, чика Ацу у колима са противничком цедуљом на шеширу. Мало ме капља није ударила од изненађења.

Стао сам и заблевуо се у чика Ацу — нисам веровао својим очима. У том ме је један колега удари лако по рамену с речима: „Шта гледаш? Не чуди се, чика Аца је добио властелински „бирцуз“ под закуп“.

У мах ми постаде све јасно. После пар месеци, кад сам полазио на парастос неумрлог дива српског Милетића видео сам чика Ацу на вратима празног властелинског бирцуза, са „Заставом“ у руци.

То ме изненади, приђем му ближе и јавим му се. Крајњ суве одјави се, и запита ме: куда ћу? Ја му рекох. Он се заплаче као мало дете, сав се стресе, окрене се празној властелинској соби плачући: „О ти проклетнице, што ме уби, што ме отуђи од света, пуста остала!“...

Нисам га могао даље гледати, удаљих се, искрено жалећи старог издајицу.

У Осеку, 11. фебруара 1911.

и сили оружје, које им је из Црне Горе дотурено!

Турске би власти хтјеле, да сву одговорност збаце на Црну Гору и да је обиљеже као проузроковача крвавих немира, и ако у ствари сва кривица лежи до њих самих, јер према Арбанасима врло свирјепо поступају.

То најбоље доказује њихово држање према породицама оних Арбанаса који су од силних зулума ускочили у Црну Гору.

Тако су из освете према Мехмеду Шпени, прваку арбанашком из Шаље Дукађина, који је ускочио у Црну Гору, кренули да му цијелу кућу истријебе. Сина су му затворили у Скадру, а тако исто и братучеда, једног му рођака убили, а прије неки дан једну жену из Шенове куће ухватили су, кад се из родбине враћали и у Шаљи затворили међу аскере!

Па се онда још чуде, што се Арбанаси не враћају домовима својим!

Ни у самом Скадру није ништа боље. И ту се над Арбанасима чине највећа насиља, кад год се властима пружи зато подесна прилика".

У томе допису има и то, да Турцима нуди валија оружје, јер је у изгледу сефер, (рат) са Црном Гором.

Из овога свега може се створити доста јасна слика, какве су прилике у Албанији. И може се видети, чему се владини кругови у Црној Гори надају, па и на чему раде. Они на пролеће држе „мали рат" на Балкану као сигуран. Из свега се види, да би у том рату требала да учествује и Аустро Угарска (Бар би посела неке крајеве) па онда и Бугарска. А Србија би била искључена из рачуна.

То зову на Цетињу — „мали рат". То већ по себи не би био тако мали рат, јер се мора претпоставити, да би се Турска бранила и да Србија и Грчка не би мирне гледале и кад би дошло до чережења Турске, да и оне не би узеле у руке салвет, да обришу уста.

То би већ по себи био леп — „мали рат". А осим свега, врло је тешко замислити, да тај „мали рат" који у ствари треба да угаси живот Европске Турске, неће никога другога покревути, нити ће бити од најзначајнијих последица у односима — целе Европе.

Политички догађаји у Хрватској и Славонији.

Загреб, 31. јануара.

У данашњој саборској седници био је присутан мали број посланика. Због задоцњења посланика седница је отворена касно. Између осталог предложио је председник, да се једна интерпелација Стевана Радића уступи одбору 15 рице, који је изабран у своје време на предлог Лорковићев, али се Лорковић томе противи и тражи избор посебног одбора. Око тога се развила велика расправа, у којој је посланик Миле Старчевић изјавио, да је Лорковићев предлог о избору одбора 15 рице био прост „швиндл", јер тај одбор вечитим сном спава. (То су баш и хтели коалиционаши, па да дотле они беру пештанске штипендије, само што их је бан извиграо, па изабрао друге за штипендисте). После доста дуге расправе споразумеле су се странке, да се изабере посебан одбор. Сад је требао доћи на дневни ред извештај одбора за адресу, али је та тачка остављена као прва за сутрашњу седницу. После тога се развила велика расправа о Затлукином прошлом предлогу у погледу измене закона о лову.

Тако ето сабор „ради", али од тога и таког рада нема успеха. Но од сутра постаће саборски рад и опет врло занимљив. Долази на ред адреса, где ће бан морати да састави већину. Има пет предлога за адресу. Према томе бан не може очекивати помоћ од франковаца, јер они морају гласати за своју адресу. Али очекује помоћ од коалиције. „Обзор" тврди, да ће Мазура и Турковић зацело иступити из коалиције и да су они то већ и наговестили. После њих ће то исто учинити гроф Кулмер, Кришковић, Шандор Поповић, Рада Пауновић и Душан Поповић. Ма да „Србобран" демантује вест о иступању Душана Поповића, „Обзор" остаје при својој тврдњи, да је његова вест тачна и истинита. Са Душаном Поповићем слажу се осим напред именованих још и Новосел, Бенешић и Магдић. Дакле, бан ће добити 10 коалиционашких гласова зацело, а можда и 15 па би тако саставио већину за своју адресу, а евентуално и за предрачун. „Србобран се љути на „Обзор" и пребацује му, да је у служби Томашићевој, а „Обзор одговара на то овако: Кад би то стојало, између нас и фине господе око „Србобрана" била би сва разлика у томе, да смо у служби, а они су отпуштени из службе, па се љуте. Ми ћемо (они око „Обзора") препоручити бану, да их опет прими у службу. Као што се види, коалиција се распада. Никола Петровић је први изјурио, а други ће за њим. Можда ће чак и Буде Будисављевић изјурити, јер Прибићевић тражи од њега, да своју пештанску штипендију дели са Бањанином, а Буде о томе неће ни да чује.

Да овај сабор не може бити дуга века, видело се и у прорачунском одбору. Бан Томашић је признао, да ће у том одбору пропасти предлог о прорачуну са 9 против 6 гласова. Чим одбор одбаци прорачун, онда је питање, кад ће сабор и опет моћи да расправља. Зато је тражио, да се најпре у одбору, а после и у конференцији расправи питање о будућој финансијалној нагодби. Коалиција је на то пристала, да не би дошло до одгоде, евентуално и до распуштања сабора. Узмакла је пред баном и опет, јер се боји не само распуста сабора, него и да ће се код гласања о прорачуну распасти. Онда би банови коалиционаши отворено гласали с баном, а то би довело до потпуног расула. Али одгођено је само али није и спречен распад коалиције. Међутим расцеп се све већма шири у самосталној странци. Буне се не само они, који не могу да дочекају час кад ће ступити у самосталну странку, него и многи млађи. И у томе се огледа потпуно расуло.

Док се коалиционаши натежу с баном и сами међу собом, дотле бан продужује Раухов рад против Срба. Ових дана позват је на одговор адвокат Хинковић по налогу банског стола, а због чланака, које је писао у ствари великоиздајничке парнице. Пошто није више посланик, сад хоће да му суде, што је у члану цима вређао суд и државног одветника. Хинковић је тражио, да се одреди други суд, јер судије у загребачком судбеном столу заинтересовани су. Хоће ли успети, видећемо, али је Хинковић ужасно љут на самосталце, који су пустили, да у слуњском котару падне, ма да су тамо Срби бирачи у већини... Да је изабран за посланика, не би имао ове невоље. Ама шта ћеш му, кад су самосталци тражили од њега новаца, па да га бирају... Све ће се то обити о главу Светозару Прибићевићу.

Други пут биће више. =

Политички догађаји у Будимпешти

(Извештај из Будимпеште.)

У угарском сабору је завршена општа расправа законског предлога о продужењу повластице заједничкој банци. У општој расправи говорили су у понедељак још два посланика против предлога, а затим се прешло на завршне говоре. После известиоца Викенбурга изговорио је свој подужи завршни говор Јуштовац Бела Фалдеш, а затим Кошутовац Бела Келемен. Право на завршни говор имају сви они, који су поднели засебне предлоге, а таких има око двадесет, те ће завршни говори свакако трајати читаве ове седнице. Тек од недеље почеће подробна расправа, која ће опет трајати доста дуго. Куенова се влада, дакле, преварила у рачуну. Она је са аустријском владом привремено продужила повластицу Аустро Угарској Банци до 15. фебруара по нов. кал., рачунајући да ће до тог дана бити створен нов закон о продужењу повластице заједничкој банци. Међутим, до тог рока нису изговорени ни завршни говори у општој расправи, а где је још подробна расправа, па вођење о том предлогу у горњој кући и краљева потврда! Угарска и аустријска влада приморане су, да привремену повластицу Аустро Угарској Банци поново продуже.

Политички кругови се још баве оним открићем министра Лукача, по коме је Кошут, иако се обвезао са Векерлом аустријској влади да ће бити за продужење повластице заједничкој банци, ипак тврдио, да у питању банке има одрешене руке. Кошутова странка била је одбила Лукачеву понуду, да се изашљу четири посланика који ће прегледати тајне списе и моћи се уверити о истинитости Лукачеве тврдње. Тај поступак Кошутове странке учинио је рђав утисак у политичким круговима и почело се веровати, да је оно истина, што је Лукач тврдио. Сада се Кошутова странка предомислила, те је ипак Лукачеву понуду прихватила.

Политички преглед.

Босанско-херцеговачко изасланство у Будимпешти.

Јавили смо већ, да су у Будимпешту стигла три изасланика земаљског одбора босанско-херцеговачког сабора Стојановић, Глухић и Мандић С њима су дошли и посланици Војислав Шола, др. Љубомир Симић, Шериф Арнаутовић, Мурад Сарић и Доминик Мази. Изасланство то бавиће се подуже у Будимпешти и посетиће све заједничке министре, затим чланове аустријске и угарске делегације и чланове обе владе. Они ће у име земаљског одбора да изнесу жеље босанско херцеговачког сабора гледе царинске тарифе и градње железничких пруга у Босни и Херцеговини.

Социјалистички збор у Будимпешти.

У недељу су социјалдемократе имале збор у Будимпешти, на ком је говорио и вођа аустријских социјалдемократа Еленбоген, посланик на царевинском већу и члан аустријске делегације Еленбоген је у своме говору истицао, како социјалисте у Аустрији и у Угарској треба заједнички да протестују против великих захтева војне управе На крају свог говора је подстицао социјалисте у Угарској, да истрају у борби за опће једнако право гласа. После њега је говорио против војних терета Бакоњи. У своме говору је рекао, како мајмуни Угарске подражавају Западу у погледу наоружања и градње убојне морнарице, а неће да подражавају у погледу културе, напретка и права. Изасланик власти је Бакоњију ради израза „мајмуни Угарске" одузео реч, но овај је поред тога ипак говорио даље.

Краљ Петар у Риму.

Краљ Петар је отпутовао преко Инђије, Загреба и Љубљане у Рим, да посети талијанског краља. С њиме путује и министар спољних послова Миловановић. У Рим стиже сутра после подне у 2 сата. На граници га чека изасланство талијанског краља. Дочек у Риму биће врло свечан. Ова посета има велики политички значај. Значајно је, да је министар Миловановић пре поласка посетио руског посланика у Београду и с њиме у присуству енглеског посланика конферисао читав сат.

Сличице са народне забаве у Новоме Саду.

Иду... иду... и опет иду... Дворана пуна... пунија... препуна... враћају се... Ето, то су синоћне сличице одмах у почетку, а то је било утешно и милина. Журио се на народну забаву ратар, занатлија, научењак, народ. И, заиста је био красан призор, како се то све журило на своје место, у народне редове на народну забаву... Редови су били проређени, па пунији и пунији, па је напослетку све било пуно, а многи се морао вратити натраг, па, како му је било!

* * *

Одвратна слика, да, да, одвратна слика... Ови што су се морали вратити, јер више није било места, на отвореној улици су наилазили на агенте који су их мамили на забаву у Дунђерсковој кући... Многи су поред тих пролазили, а једном је

било и досадно, па рече: Идем својим путом кад не могу на народну забаву. Агент, ево карта бадава, а онај звани. То није карта но пасош па пођи с њом на вашар... Још рече одвратна слика, одвратна...

* * *

Демократија, демократија... Брзо се напунила велика дворана и приказивали, управо, заносну слику... Хиљаде и хиљаде очију су светлине у једном правцу, помислио би, да су то сјајне звездице, које светле чисто, искрено, поштено... Ту ратар, ратарка, занатлија занатлијка, ту научењак, ту вештакиња, старо, младо, сирото, богато. Све у обичноме чистом оделу, све просто и поштено... Ето, то је на окупу српска демократија, то је верна слика народне забаве...

* * *

Пљес, пљес... један, два три, небројено, а то је знак да демократија тражи, да се почиње. И заиста завеса се полако подигла, па се указала пољана, а затим се указала слика из наше страшне и витешке прошлости. Указало се доба кнеза Иве од Семберије... Красно је певано и приказивано, те је задоста учињено осећајима вештине. Али сам акт није разгрејао српско срце, које је научило да гледа трагичне призоре: Синђелића, Хајдук Вељка, Максима Бачевића и јунака Капетанића. Србин није нигда пузио!

Вести из места и са стране

Дела молског попа Ђуђе.

Пишу нам из Мола: Наша јавност треба да дозна за најновија чуда и покоре нашега попа Ђуре, председника странке мунгова (владине) у Молу и брчнога пера дра Свињара и осталих подрепаша.

Ево већ неколико година, како скоро никада у цркву не иде, кад није његов ред, али му зато ипак времена остаје на кортешовање, од куће до куће и дању и ноћу. Тужио је несретник Српску месну читаоницу — чуј Србине, па се левом крсти — мађарском министру Куену зато, што његове покварене страначке намере није могао спровести, те је већ више истрага из жупаније и солгабировата било, али се демон не задовољава, него увек и даље протестира.

Он, молски поп, кога ми са више од 7000 круна годишње плаћамо, чији синови 1200 круна штипендије имају, моли, на срамоту целога Српства, а особито нас Молчана, 120 круна, словом сто двадесет круна, државне припомоћи од министра Куена на „лечење“, а сведоџбу му издаје да је „болестан“ др. Свињар из Новог Сада, јер само са његовом сведоџбом снабдевене молбенице државне милостиње данас на сигурно добијају.

Е, па зар да нам на такоме свештенику и пастиру не позавидите?

Ваш радикал.

Васић — Фургач — Ерентал.

Ових дана издао је професор Масарик броширу под насловом „Грађа за карактеристику наше дипломације“. У њој позива Масарик на одговорност министра спољашњих послова, грофа Ерентала, који је главни кривац у сензационалним парницама: великоиздајничкој у Загребу, Фридјунговој у Бечу и Васићевој у Београду. Масарик приморава Ерентала, да призна своју кривицу, што је он већ донекле и учинио.

Добриновић је још позоришни управитељ.

Читамо у вршачком „Банаћанину“, да Пера Добриновић још није предао управу српског народног позоришта привременом управитељу Димитрију Ружићу. Има томе већ више од месец дана, откако је управни одбор објавио, да је уважио оставку Пере Добриновића, а управу привремено поверио Димитрију Ружићу. „Банаћанин“ пита: Шта и ко спречава предају управитељске дужности? Зашто Добриновић још управља дружином и вуче 5000 круна плате? Зашто се управни одбор није постарао, да се његова одлука изврши? Управни одбор друштва за српско народно позориште има реч.

Српско црквено певачко друштво у Вршцу.

Пишу нам из Вршца: Наше црквено певачко друштво одржало је 23. јануара о. г. своју редовну скупштину, у којој је саслушан извештај управног одбора. Затим је усвојен предлог за измену пословника и правилник о ликовођи. Под председништвом дра Славка Милетића, друштвеног почасног члана, изабран је нов управни одбор, у који су ушли: Вељко Ђорђевић-Нанчић, Милан Драгић, Влада Ранчин, Андра Јекић, Ђока Атанасијевић, Бранко Бојер, Мата Матијевић, Душан Младеновић, др. Светомир Јовановић, Ранко Владисављевић, Ника Мијатовић, Миша Миленковић, Милорад Цвејић и Жива Давидов. Ово друштво има и свој позоришни одсек, који приређује и јавна предавања.

Добротворна задруга Српкиња Новосадкиња

Сутра после подне одржаће добротворна задруга Српкиња Новосаткиња своју скупштину. Ова задруга има 194 редовне чланице и 19 чланица помагачица. Иметак јој износи К. 66 640·48. Прираст иметка К. 3.403·37. Осим тога управља фондом Ђорђа Ф. Недељковића, који износи К. 11.581·86

Скупоцена збирка марака.

Пишу нам из Штрасбурга: Боравком у Штрасбургу посетио сам овдашњу филателијску берзу, где сам међу многим опазио и једну изванредну збирку у три албума са француским насловом: G. Prodanovits Specialist Hongrie На чисто сам био, да је то збирка каквог Србина, па замолим свога калауза, секретара, да ми разјасни ко је власник те велике збирке. Укратко ми описа, да је та збирка својина једног младог Србина из Угарске, родом из Сентомаша. Збирка садржава 14.800 комада разноврсних поштанских марака у вредности 350 хиљада марака. Један милионар нуди му 120 хиљада круна. Млади идеалиста је већ 10 година почео да збира марке. Касније као трговачки помоћник ступио је добровољно код ратне мрнарице, где му се пружила прилика, да збира марке по великом свету. Калауз ми је рекао, да то још ни један збирач није постигао за 15 година. Млади Србин и иначе већ више година ужива најсјајнији углед међу осталим словенским филателистама. До сада је већ неколико пута и награђен. Како ми рече онај стручњак, да поменути младић ако сад не намерава продати а узради и даље са својом стручном спремом, није искључено, да за 3—4 године његова збирка постане вредност од милион круна.

Родољуб.

Житна пијаца у Будимпешти

Понуда и тражња била је јуче добра. Продано је 25.000 центи пшенице са $2^1/_2$ потуре по центи скупље. Цена кукурузу била је чврста. У трговини на рок опажа се чврст правац. Пшеница за април К 23·06, за мај К 22·68, за октобар К 21·82, раж за април К 16·46, зоб за април К 17·38, овас К 11·58.

Народна привреда.

Препаст српског трговачког удружења.

У четвртак 3. (16) фебруара ове год. одржаће се скупштина српског трговачког удружења у Новоме Саду, у којој треба да се закључи ликвидација. Удружење је после шестогодишњег рада пропало, ма да му је на челу стојао Лаза Милошев, управитељ Централног Кредитног Завода, кога су либерали и подрепаши прогласили првим српским финансијером у Угарској и Аустрији. По пропашћу овог удружења биће оштећени многи Срби. Чланови управног и надзорног одбора већ су уплатили 172 800 круна, али том сротом још није покривен мањак. По рачуну изравнања постоји још увек мањак од 76.736 круна и 79 потура, а то значи, да ће и деоничари изгубити своју главницу. Али неће се ни на томе свршити јер у рачуну изравнања исказане су као иметак неке своте, но питање је: да ли ће се за те предмете добити онолико, колико је исказано у рачуну изравнања.

Пропаст трговачког удружења имаће тешких последица по многе српске породице. Због тога је међу деоничарима ужасно огорчење против управе, а највише против председника Лазе Милошевог. Неки огорчени деоничари и чланови бивше кредитне заједнице издали су посмртну објаву с потписом Лазе Милошева, у којој позивају на укоп српског трговачког удружења, који ће бити 3 (16.) фебруара о. г. а после опела биће избор душепопечитеља, који ће водити бригу о подушју, доке и последња пара траје... Ова објава је излив огорчења, које је овладало.

Новосадски „Браник“ ћути и не спомиње пропаст српског трговачког удружења. Ћути и „Србобран“. Подрепашки лист је нешто зуцнуо, али онако кроз зубе А зашто? У питању су Лаза Милошев и многи партизани браниковачки и самосталски. Колика би их дрека спопала, да су радикали управљали трговачким удружењем? Све би масним словима доносили вести о пропасти Али шта ћемо, кад је Лаза Милошев створио деоничко друштво „Браник“ и стара се, да га одржи? Тај Лаза Милошев је организовао све браниковце и подрепаше у једну дружину и повео их у борбу против радикала. Али ево шта кажу дела! Пропаст трговачког удружења је најбољи сведок „одличне“ браниковачко-подрепашке управе. Но о томе ће још бити речи после скупштине, јер се преко овог питања не може прећи на дневни ред. Мора се испитати и потврдити, кога терети кривица за упропашћивање толиких Срба.

Вршачка Српска Банка.

Пишу нам из Вршца: У присуству великог броја деоничара одржана је главна скупштина Вршачке Српске Банке 20. јануара о. г., јер је једноглано решила, да се сав чист добитак пренесе у резервни фонд, који услед тога после четиригодишњег рада износи скоро 94.000 круна. У управни одбор изабрани су: Др. Славко Милетић, Милан Драгић, Мита Поповић и Светозар Ранчин; у надзорни одбор: Станиша Михајловић, Пера Врговић, Мата Матејић, Милош Ненадовић и др. Владимир Драгић.

Брзојави „Застави“.

Стигли 1. фебруара.

Долазак српског престолонаследника.

Београд. Престолонаследник Александар допутовао је јуче у Београд, да преузме управу за време, док је краљ Петар на путу.

Промена устава у Бугарској.

Софија. Краљ Фердинанд дао је влади пристанак на промену устава под условом, да добије плату од 5 милиона динара.

Болест краља Николе.

Цетиње. Краљ Никола је оболео од крволоптања из носа, које је једва заустављено.

Парастос краљу Милану.

Београд. На десетогодишњем парастосу краљу Милану били су у Крушедолу само 8 особе на челу са Владаном Ђорђевићем.

ПРИПОСЛАНО

Самосталски и подрепашки листови нападају ме и износе саопћење неког америчког листа „Слоге“, у ком да су моји парохијани из Америке одговорили мојим садањим парохијанима у Лаћарку, да сам ја једва утекао из Америке и да би био тамо скупа с епитрахиљем затворен, јер сам „почео да крадем новце из црквене касе“.

У првом реду изјављујем да је то неистина и лаж, коју је наручио највећи швиндлер на свету, лаћарачки бележник мајстор Коста, коме ја у Лаћарку силно сметам. Исти мајстор Коста је писао неком Триви Корићу Лаћарцу у Америку да протури у амерички који лист какву неповољну вест о мени, коју би они могли против мене употребити овде. Исти Трива је одговорио Кости на карти, да ће „пронаћи лоповлуке онога, метути у новине и послати њему (Кости)“. Та карта је случајно била и у мојим рукама, а пре неки дан, баш у очи избора општинског већа у Лаћарку, донесе ми један парохијанин новосадски подрепашки лист и рече ми, да се тај број на товаре баца по Лаћарку, али да не упаљује. Јуче добих из Београда од једног пријатеља „Правду“, те видех да се против моје особе развија кампања на најширој основи.

Преко тих испада ја прелазим са свим мирно и хладнокрвно на свој свакидањи посао. Изјавио сам и напред, а то и сад понављам, да је све оно, што доносе „Правда“, „Српство“ и америчка „Слога“, проста и одвратна лаж. Подлаци, који тако бандитски пуцају иза бусије, варају се у рачуну, јер поп Милан никад с белеге није бегао, па неће ни сад, али само хоће с људима да има посла а не са кукавицама и швиндлерима калибра Костиног и поседника лажних црквених печата.

У Лаћарку 29. јануара 1911.

Поп Милан пл. Младеновић.

Одговорни уредник: Мита Клицин.

Бајићева музичка школа у Новом Саду.

Дипломирани уметници, школарина 10 круна месечно, може се спремити за испите: Прашке, Загребачке, Пештанске и Бечке конзерваторије.

Трговина.

Нови Сад, 1. фебруара 1911. године.

Пшеница прве каквоће нова 22 К — п. до — К — п
Пшеница средња 21 К — п. до — К — п.
Пшеница лакша 20 К — п. до — К — п.
Наполица нова — К — п. до — К — п.
Јечам стари 12 К 80 п. до — К — п.
Зоб нова 16 К 80 п. до — К — п.
Кукуруз у зрну 10 К 40 п. до — К — п.
Кукуруз у клипу нов — К — п. до — К — п
Маст 188 К — п. до К — п.
Сланина 180 К — п. до — К — п.
Сланина паљена 180 К — п. до — К — п.
Пасуљ бели — К — п. до — К — п.
Пасуљ жути — К — п. до — К — п.
Лањик — К — п. до — К п.

Све од сто кила.

Свињи угојени тешку 128 до — п.
Свињи средњи . . 120 до — п.
Свињи лаки . . . 118 до — п.

од једне киле.

Теоци 112 К по кили.
Овци 24—36 К пар.
Јагњци 16—24 К пар.

Књижарско - издавачки завод „НАПРЕДАК“

Телефон интерурбан бр 196.

Чек конто кр. уг. пошт шт. бр. 26691.

Недеља у „Напретку“.

Снижене цене Вуковим делима. Управа Државне Штампирије у Београду, саопштава да је по дозволи министра просвете, спустила продајну цену Вуковим делима, тако да се од сада могу добивати: Српске народне песме, свих девет књига, неповезано за К 17·— у повезу К 25 Српске народне приповетке и загонетке К 1·50. Српске народне пословице К 2·— Речник српски К 10·—. Граматички и полемички списи свих пет књига К 7·50 Историјски и етнографски списи К 5·—. Вукова преписка, четири књиге К 38·—.

Последње књижевне прикове:

Толстој: Васкрсење, II. издање, потпуно, од руске цензуре неоштећено, превео др. Ј. Максимовић, у меком повезу К 5·— у лепом повезу К 7·—.

Толстој: Ана Карењина, роман у три дела, неповезано К 6·— у повезу К 9·—.

Алманах српских и хрватских песника и приповедача К 5·—.

Ђоровић С: У часовима одмора, књига IV. К 2·— у повезу К 3·20.

Ластавица: Први откосе К 1·—.

Петронијевић: Основи емпириске психологије, брошурано К 5·— у повезу К 3

Тривунац: О „Вертеру“, Л. Ј. Лазаревића, књижевна студија, К 1·50.

Павловић Д.: Србија за време последњег аустро-турског рата (С. К. А.) К 4·—.

Скерлић: Светозар Марковић, брошура К 3·— у повезу 5·—.

Станојевић: Историја српског народа II. издања, брошурана К 5·50 у веома лепом повезу К 8·—.

Поповић: Преглед српске књижевности К 4·—.

Стојановић: Тумачење физичких и социјалних појава, К 3·50

Стојановић: Говори и расправе политичке и економске К 3·—.

Сенкјевић: Огњем и мачем, роман К 5

Костјаковски: Испитивања о смртној казни К 3·—

Христић С. М.: Србија и Енглеска пре пола века, К 3·50.

Теодоровић Б. Б.: Банкарска рачуница К 4·—

Предић Јосиф: Трговачка кореспонденција К 6·—.

Љубишић Љ. П.: Шеста година српског устанка, војна студија К 3·—.

Ристић М: Бој на Каменици К 1·—.

Стефановић др. Дим.: Четири канонска јеванђеља К 1·20.

Остојић др. Т.: Покрет св нашем позоришту К —·60

Божанић П. К.: Две песме за мушки збор, партитура К 1·—.

Божанић П. К.: Песме за један глас и клавир (Змај, Миховил Николић, Алекса Шантић, Вељко Петровић) ср. 2. К 6·—.

Преко „Напретка“ могу се добити и сва остала пробрана књижевна и уметничка дела српска и хрватска. Књиге се шаљу уз плаћање при примању (Per Nachnahme); ако се новац унапред шаље, ваља додати 30—50 фил за поштарину.

Ових дана разашиљаће се „Напретков“ извештај бр. 2. који обухвата српску и хрватску књижевност.

„НАПРЕДАК“ продаје само добре књиге, даје књиге и часописе на отплату, носи књиге преко путника и повереника у кућу и на ноге.

Књижевни оглас.

Овим оглашујем свом учитељству и свима онима, који се баве школом и педагогијом, па и родитељима — позив на претплату на I. свеску са немачког прерађеног педагошког дела под насловом „Школа рада“, и очекујем, да ће наше учитељство потпуно сватити овај мој тешки и важан потхват у корист напретка и развијања савремене школе, подмлатка, учитељства и народне нам просвете.

Код сваког покрета за темељне реформо мора се прво ватра запалити, па онда од сваког примећена и пред сваког стављена бити, са питањем, да ли хоћемо ватру да гасимо или да је чаркамо да се разбукти. Такова ће борба и код нас скорим наступити овим покретом, који сам ја узео да пренесем у наше школство и међу учитељство, а у своје руке узео ширење тих напредних педагошких идеја. Када се наше учитељство буде упознало и спријатељило са идејама овог новог и савременог, напредног педагошког покрета — о којима до сада код нас не беше нигде ни спомена — уверен сам, да ће све оно, што је жељно напретка и развијања, поћи под барјак бораца нове, напредне и савремене школе и педаголије. Широки слојеви силних и напредних немачких учитеља од кратког времена амо, пошли су под барјак најнапреднијих немачких учитеља — педагога и раде неуморно на препорођају нове, савремене немачке школе а под геслом „Школа рада“. Без изузетка, скоро сви напредни немачки педагози, учитељи и меродавни школски људи, а по њима и педагошки часописи узимају јака удела у што свестранијем и јачем раду, да се цео школски рад, градиво и живот из темеља промене и реорганизује, да учитељ буде снажан просветни радник на основи здравих и напредних идеја, пуне разлога и разбора, а центар: дете, да не буде слепо оруђе, које у данашњој школи „учења“, под морањем, бескорисно учи — али брзо и заборави, него, да у новој школи ради, да буде жив створ, који се природно развија, сам ствара и на очиглед свог путовоће сигурно напредује.

Као што су новији немачки педагози и учитељи — по примеру напреднијих држава — увидели, да данашња школа арчи силно време на напаметно учење, да дете све научено брзо заборави, јер му је ум сувише неразвијен да научено стално запамти, како се у тај рад улаже силан труд, па ипак, да тај рад није од трајне вредности. И наше учитељство то зна и тежи за нечим напреднијим, али га још није могло да постигне. Па када учитељство то зна и тежи за нечим напреднијим, али га још није могло да постигне. Па када ми сами нисмо могли то да постигнемо, примићемо од оних, који су напреднији а савршенији од нас, а то ћемо добити из начела, која прописује „Школа рада“.

„Школа рада“ не признаје засебно одељивање предмета по струкама, него тражи свеукупну наставу и измену градива у толико, да оно потпуно одговара садањој детињој потреби, а не каснијој будућности. Она пориче једностраност у данашњој школи, што се само један део чулне снаге развија, него тражи да се сва чула развијају, што данашња школа не врши, дочим је то јака страна „Школе рада“. Она пориче основаност наглашавања лажног циља данашње школе, као да она дете спрема за живот, напротив „Школа рада“ свестраним развијањем уводи дете у културу, која је око детета, као што млада воћка расте у атмосфери, у којој је и из земљишта, на коме је. Најзад „Школа рада“ тражи напредна и образована учитеља, који стоји стално у вези са напредним педагошким идејама и школским развитком.

Ја сам сва та основна начела по разним писцима немачким прикупио и прерађена ћу да их издам у засебним свескама.

Прва свеска садржи ово:

1. Увод.
2. Школа рада.
3. Школа рада и образовање воље.
4. О реформи основне наставе.
5. О градиву, оруђу и вредности истог.
6. Школски излети.

Овим садржајем добија сваки учитељ основне појмове о напредним идејама „Школе рада“, по којима ће моћи ширити и дограђивати своје знање. Градиво за поједине разреде биће садржано у идућим свескама, а друга свеска за основни I. разред са градивом изаћиће већ почетком идуће школске године.

Ова прва свеска ће изнети 7—8 штампаних табака, а имаће преко 120 страна. Цена јој је 1 К 60 пот., а за учитељске приправнике у пола цене. За Србију 1 динар и 60 пара. Ко скупи десет претплатника, добија један примерак на дар.

Поручбине и претплату ваља слати на потписаног или на овдашње српске књижаре.

У Новом Саду на Три Јерарха 1911. год.

Ђорђе Петровић, учитељ.

Адреса: Ujvidék, Zmaj Jovanovics utca 25.

156 1—1

ПРОДАЈА КУЋЕ.

Своју кућу на Врдничком Мајдану, у којој постоји гостионица, 4 собе, 2 кујне, келнерај, једна соба за послугу, подрум, касапница, кланица, леденица и велики воћњак од 3 јутра земље, **продајем из слободне руке**, по врло повољним условима, за које се ваља обратити власнику

Ђоки Грујићу

152 1—3 у Врднику (Срем)

КАМЕНОРЕЗАЦ

Каменорезачки радник, који је вешт цртању а уз то разуме српски, немачки и мађарски језик, може добити у једном **стоваришту надгробних споменика** са фиксним платом месечним, место Првенство има млађи Србин, који је вичан у стручном послу у сва три наведена језика.

Своје понуде ваља управити на администрацију овога листа. 1—3

ТРЕБАМ

од 15. марта 1911. г. посебно за своје овратиште — као посебно и за кафану

„РОГУЛИЋ“ у Иригу по једног бирташа (пуномоћника)

ПОД РАЧУН.

Посао добар, потпун инвентар, за ожењеног сигурна екзистенција. Понуде имаду се слати на власника и тутора

Ђорђа Пуљо

1—3 Ириг — Срем.

ПОШАТНСКЕ МАРКЕ

употребљене српске, босанске као и све остале из балканских држава, купује у свакој количини по највишој цени.

A. WEISZ

79 4—10 Wien I. Adlergasse 8.

Оглас дражбе.

Дана 25. фебруара 1911. по новом у 10 сах. пре подне одржаће се јавна дражба у манастиру Шишатовцу. Предмет лицитације су изрђена сложена дрва којих има 26 хвати цепанца; 57 хвати пригала и 51 хват танких пригала (ово задње се може врло добро употребити за виноград тачке).

Дрва су већином храстова, а слагана су са вишком 20% на сасушење (2·20 m)

Дрва леже у шуми која је од митровачког друма удаљена 5 клм. а од Митровице 23 клм. Примају се и писмене понуде које стигну потписаноме у Карловце најкад до 4 сах после подне 23 фебруара 1911. Дрва ће се предати одмах у посед најбољем нудиоцу ако му понуда буде повољна.

Понуда може бити делимична или на све.

У Карловцима 10. фебруара 1911.

Српски народно-црквени шумар.

149 2—3

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.